Waldorfská střední škola Olomouc

Maturitní okruhy z PEDAGOGIKY

Školní rok 2026/2027

1. Pedagogika jako věda

- vymezení pedagogiky, předmět, funkce a základní pojmy
- výchova, vzdělání, vzdělávání, vyučování, učení, pedagogika a pedagogická praxe
- systém pedagogických disciplín a vztah pedagogiky k psychologii, sociologii, filozofii, speciální pedagogice a dalším vědním disciplínám
- vztah pedagogické teorie a praxe
- význam pedagogiky pro práci pedagoga a každodenní život
- současné otázky a trendy v pedagogice

2. Systém pedagogických disciplín a vývoj pedagogiky

- obecné a aplikované pedagogické disciplíny
- školní, předškolní, sociální a speciální pedagogika
- pedagogika volného času, pedagogická andragogika a další disciplíny
- pomocné a hraniční vědy pedagogiky
- vznik a vývoj pedagogiky jako vědního oboru
- významné etapy vývoje pedagogického myšlení
- interdisciplinární charakter pedagogiky

3. Cíle výchovy a pedagogická teleologie

- pojem pedagogický cíl a jeho význam
- funkce cílů ve výchově a vzdělávání
- třídění a struktura výchovných cílů
- cíle individuální a společenské
- vztah cílů, hodnot a potřeb člověka
- hodnotové zakotvení výchovy
- význam správně formulovaného cíle pro pedagogickou praxi

4. Výchovný proces – principy, metody a formy

- charakteristika výchovného procesu
- základní pedagogické principy a zásady
- etapy výchovného procesu
- výchovné metody

- organizační formy výchovy
- motivace dítěte a žáka
- odměna, trest, povzbuzení a zpětná vazba
- hodnocení a sebehodnocení ve výchově
- příklady využití jednotlivých metod v praxi

5. Didaktika a proces edukace

- pojem didaktika a její předmět
- vyučovací proces a jeho základní činitelé
- vzdělávací cíle a jejich taxonomie – kognitivní, afektivní a psychomotorické cíle; Bloomova taxonomie (revidovaná Andersonem a Krathwohlem), taxonomie D. Tollingerové, afektivní taxonomie Krathwohla, Blooma a Masii a psychomotorická taxonomie E. Simpsonové.
- vyučovací metody
- organizační formy vyučování
- výukové strategie
- frontální, skupinová, individuální, kooperativní a projektová výuka
- aktivizující a problémové metody
- didaktické a materiálně-didaktické prostředky
- pedagogické principy ve vyučování
- hodnocení a klasifikace žáka
- příklady vhodného využití metod a forem
- individuální a individualizované vzdělávání

6. Osobnost pedagoga a jeho profesní role

- osobnost pedagoga a jeho profesní role
- odborné, osobnostní a etické předpoklady pedagoga
- pedagogická autorita
- přirozená a formální autorita
- kázeň a pravidla ve výchově
- pedagogická reflexe a sebereflexe
- profesní odpovědnost
- stres a náročné pedagogické situace
- syndrom vyhoření, jeho projevy a prevence
- význam duševní hygieny pedagoga

7. Osobnost dítěte a vztah vychovatel–vychovávaný

- vychovatelnost a vzdělavatelnost člověka
- biologické, psychické a sociální činitele vývoje
- individualita a jedinečnost dítěte
- potřeby dítěte v jednotlivých vývojových obdobích

- vztah pedagoga a dítěte v jednotlivých vývojových etapách
- interakce a vzájemné působení
- význam bezpečného a podnětného prostředí
- respekt k individualitě dítěte
- hranice mezi vedením, podporou a kontrolou

8. Pedagogická komunikace

- pojem a význam
- sociální a pedagogická komunikace
- funkce pedagogické komunikace
- typy komunikace a jejich třídění (verbální, neverbální, paralingvistická a činnostní komunikace, intrapersonální, interpersonální, skupinová a veřejná komunikace; jednosměrná a obousměrná komunikace; formální a neformální komunikace; asertivní, pasivní, agresivní a pasivně-agresivní komunikace)
- paralingvistické projevy a práce s hlasem
- aktivní naslouchání
- zpětná vazba
- direktivní a nedirektivní komunikace
- komunikační bariéry a nejčastější chyby
- komunikace s dítětem, rodičem a kolektivem
- specifika komunikace s dítětem se SVP (typy AKS)

9. Rodina jako základní výchovné prostředí

- pojem a funkce rodiny
- základní typy a struktury rodin
- typy výchovy v rodině
- rodina jako primární socializační prostředí
- vliv rodinného prostředí na vývoj dítěte
- proměny rodiny v současnosti
- poruchy funkcí rodiny
- neúplná a dysfunkční rodina
- sociální znevýhodnění rodiny
- spolupráce rodiny a školy
- možnosti podpory dítěte a rodiny

10. Škola a školní prostředí

- funkce školy ve společnosti
- škola jako výchovné a vzdělávací prostředí
- klima a kultura školy
- sociální a edukační klima
- vzdělávací soustava České republiky

- druhy škol a školských zařízení
- organizace školy
- kurikulární dokumenty
- RVP a ŠVP
- alternativní možnosti vzdělávání
- role školy v socializaci dítěte

11. Vývoj pedagogického myšlení I – od antiky po středověk

- výchova ve starověkých civilizacích
- výchovné ideály antického Řecka
- kalokagathia
- Sparta a Athény
- Sókratés, Platón a Aristotelés
- výchova a vzdělávání v Římě
- význam rétoriky
- křesťanská výchova
- výchova ve středověku
- církevní, rytířská a městská výchova
- Jan Hus a jeho význam

12. Vývoj pedagogického myšlení II – novověk a reformní pedagogika

- změna pohledu na člověka a vzdělávání v novověku
- Jan Amos Komenský – život, dílo a pedagogické myšlení
- význam názornosti, systematičnosti a přiměřenosti
- J. Locke a jeho pojetí výchovy
- F. Rabelais
- J. J. Rousseau a přirozená výchova
- J. H. Pestalozzi
- J. B. Basedow
- J. F. Herbart
- L. N. Tolstoj
- T. G. Masaryk a čeští pedagogové
- školské reformy Marie Terezie

13. Moderní pedagogické směry 20. století a současnosti

- vznik reformní pedagogiky
- změna pohledu na dítě
- Marie Montessori
- Rudolf Steiner a waldorfská pedagogika
- Jenský plán
- Daltonský plán

- svobodné a demokratické školy
- rodinné vzdělávání
- církevní školy
- osobnostně orientovaná pedagogika, celistvá na smysly zaměřená pedagogika, pozitivní pedagogika, lesní pedagogika
- přínosy a možná rizika alternativních přístupů
- současné pojetí dítěte a vzdělávání

14. Předškolní pedagogika a výchova dítěte

- charakteristika předškolního období
- specifika výchovy dítěte předškolního věku
- význam prostředí
- nápodoba a vzor
- význam rytmu a pravidelnosti
- péče o smyslový vývoj
- význam pohybu a přirozené aktivity
- sebevýchova, sebepoznání a postupné osamostatňování
- hra jako základní činnost dítěte
- hra a její výchovně-vzdělávací význam
- hračka a její funkce
- vhodné prostředí pro dítě

15. Školní zralost, školní úspěšnost a celoživotní charakter výchovy

- pojem školní zralosti a školní připravenosti
- tělesná, psychická, sociální a emoční oblast školní zralosti
- faktory ovlivňující školní úspěšnost
- vývojové potřeby dítěte
- přechod z mateřské školy do školy základní
- základní testy školní zralosti, diagnostika – diagnostikování, portfolio
- vliv rodiny a prostředí
- vliv osobnosti pedagoga
- individuální rozdíly mezi dětmi
- výchova a vzdělávání jako celoživotní proces

16. Speciální pedagogika – základy a klasifikace

- předmět, cíle a úkoly speciální pedagogiky
- základní terminologie
- systém speciální pedagogiky
- jednotlivé speciálněpedagogické disciplíny
- psychopedie
- somatopedie

- tyflopedie (oftalmopedie, okulopedie, optopedie)
- surdopedie
- etopedie
- logopedie
- kombinované vady
- charakteristika jedince se zdravotním postižením
- vývojové poruchy a jejich dělení, charakteristika
- vliv zdravotního postižení či znevýhodnění na vývoj dítěte

17. Speciální pedagogika – začlenění jedince do společnosti

- dítě se speciálními vzdělávacími potřebami
- integrace, inkluze, exluze, segregace, socializace a společné vzdělávání
- podpůrná opatření
- pedagogická diagnostika
- možnosti vzdělávání žáků se SVP
- specifika práce s jednotlivými skupinami žáků
- nadané, talentované dítě
- asistent pedagoga, osobní asistent, podpůrný pedagog
- spolupráce pedagoga s poradenskými zařízeními
- praktické příklady podpory dítěte ve škole

18. Rizikové chování a prevence ve škole

- norma, normalita, sociální deviace a rizikové chování
- šikana a její aktéři
- varovné příznaky šikany
- kyberšikana
- agrese a násilí
- záškoláctví
- závislosti, závislostní chování
- další rizikové jevy
- primární, sekundární a terciární prevence
- prevence ve školním prostředí
- školní preventivní program
- role školního metodika prevence
- spolupráce školy, rodiny a odborných institucí

19. Pedagogika volného času

- pojem a význam volného času
- funkce volného času
- pedagogika volného času
- organizované a neorganizované aktivity

- faktory ovlivňující způsob trávení volného času
- volný čas jako prostor rozvoje osobnosti
- hra, zájmová činnost a zážitková pedagogika
- mimoškolní prostředí
- vliv rodiny, vrstevnické skupiny, školy a regionu
- prevence rizikového chování prostřednictvím volnočasových aktivit
- pedagog volného času
- plánování a hodnocení volnočasové aktivity

20. Právní rámec výchovy a vzdělávání

- základní právní rámec vzdělávání v ČR
- školský zákon
- právní postavení žáka, rodiče a pedagogického pracovníka
- práva a povinnosti účastníků vzdělávání
- školská zařízení
- pedagogický pracovník a jeho odpovědnost
- základní principy pracovního práva
- bezpečnost a ochrana zdraví při práci
- požární ochrana
- bezpečnost dětí a žáků
- odpovědnost pedagoga za svěřené děti

21. Školní pedagogika a třídní učitel

- role a funkce třídního učitele
- třídní kolektiv
- sociální vztahy a skupinová dynamika ve třídě
- pedagogická diagnostika
- pedagogická dokumentace
- třídnické hodiny
- prevence rizikového chování
- školní preventivní program
- spolupráce s rodiči
- spolupráce s dalšími pedagogickými pracovníky
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními
- řešení problémových situací ve třídě

22. Celoživotní vzdělávání

- pojem celoživotní vzdělávání a celoživotní učení
- jednotlivé etapy vzdělávání
- formální vzdělávání

- neformální vzdělávání
- informální učení
- vzdělávání dospělých
- profesní rozvoj
- rozvoj kompetencí
- význam celoživotního vzdělávání pro jednotlivce
- význam celoživotního vzdělávání pro společnost
- současné proměny vzdělávání

23. Teorie výchovy a sociální pedagogika

- pojem a předmět teorie výchovy
- výchova jako společenský proces
- základní teorie a přístupy k výchově
- pragmatická pedagogika
- sociální pedagogika
- vztah výchovy a socializace
- sociální prostředí a jeho vliv na člověka
- rodina, škola a širší sociální prostředí
- sociální kompetence
- současné společenské změny a jejich vliv na výchovu
- aktuální výzvy pedagogiky

24. Parsifal – literární případová studie

- Parsifal jako obraz vývoje člověka
- rodinné prostředí a jeho vliv na osobnost
- přenos rodinných vzorců
- osamostatnění a hledání vlastní identity
- životní etapy a vývojové úkoly člověka
- zkušenost, chyba a selhání jako součást vývoje
- překonávání překážek
- význam setkání s druhými lidmi
- různé životní cesty a možnosti osobnostního zrání
- pedagogické a sociálně-pedagogické souvislosti příběhu
- vlastní interpretace a propojení s poznatky pedagogiky

25. Faust – literární případová studie

- charakteristika Fausta a jeho osobnostního vývoje
- touha po poznání a smyslu života
- faustovská smlouva jako symbol rozhodnutí a odpovědnosti
- svoboda, volba a důsledky jednání
- vliv společnosti a prostředí na člověka

- vztahy mezi hlavními postavami
- osobnostní proměna a životní zkušenost
- psychologické a pedagogické souvislosti
- otázka hodnot a životního směřování
- vlastní interpretace a propojení s pedagogickými tématy